

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

DIRECTOR: Vasile Todi

REDACTOR-ȘEF: ȘTEFAN TARJOC

ACTUALITATEA CLASICILOR

PAMFIL, POLEMIST ÎN CULORI

A fost odată un polemist temut. Ridica receptorul telefonului și se cutremura țara. Trîntea ușile ministerelor și miniștrii îngălbeneau în fotoliile lor. Se urca la tribuna Parlamentului și glasul lui, de capră puțin răioasă, puțin răgușită, muștra majoritățile că făptuiesc banditisme, ocăra opoziția că nu e suficient de vigilentă. Plîngea nefericirea țării cîrmuită de nătăfleți și suptă de „jidani” și vestea dezastrul tuturor, după care nu întîrzie să prevadă zori trandafirii. Cita fraze din Mistral și din Leon Daudet și balele lui evocau vremurile fericite ale unui Mihail Kogălniceanu și ale Steluței lui Alecsandri.

Ziarul lui — atunci conducea un singur ziar, acum conduce mai multe — spurca țara. Polemistul temut scuipa obra-zurile celor vii și mormintele celor de curînd trecuți în veșnicie. Povestea, în coloane numeroase, aventurile bancherilor care nu-i deschiseseră conturi la băncile lor și

cuvintele: closet, fleoartă, besofon, baligă, îi înfloreau frazele vibrante.

Nu respecta nimic. Victima temutului polemist se putea aștepta la orice.

Și nu-l iubea nimeni pe Pamfil: nici cei pe care îi teroriza, nici cei care, slugarnici, îi lingeau tălpile.

„Mierloiul din strada Academiei” devenise sub pana temutului polemist, după puțină vreme, „marele bărbat de stat în mîinile căruia națiunea românească și-a pus în unanimitate, cu încredere, soarta”.

Șerpuirile lui în politica externă erau mai schimbătoare decît vîntul.

Pamfil apăsa un buton și ziarul lui, „cel mai curajos”, publica trei coloane de tatonări dulcege. Dacă nu se lăsa nici un plic la casa administrației, porneau, avalanșă, frazele cu mîzgă.

Din trei odăi sărace Pamfil s-a mutat într-un apartament. „Fordul” schilod a fost schimbat cu un somptuos „Fiat”.

VORBE DE PRIM-MINISTRU

"Cine mai mișcă de acum încolo, mișcă pentru ultima dată!"

Emil Boc

De la opt pagini sărăcuțe, ziarul temutului polemist s-a umflat pînă la jumătate de kilogram.

Apoi au început să răsără palate și ferme. Au început să sosească rotative. Au început să circule zvonuri: „Câte șantaje atîtea etaje”.

Despărțit de prietenii vechi, care-l deranjau în operațiile lui, Pamfil și-a recrutat elemente noi. A ales un bătrîn trădător și l-a pus să semneze, în batjocură, „Ion Blîndu”.

Apoi, dintr-o dată, s-au răsturnat niște situații. Lui Pamfil i s-au spart, unul cîte

(continuare în pag. a 2a)

Zaharia STANCU

ODINIOARĂ CA ȘI AZI

Potrivit unei vechi vorbe "istoria se repetă". Sunt foarte multe exemple care ar putea fi invocate. În cele de față, darim să ne referim la noi românii de astăzi care, după aproape o jumătate de veac de dictatură atee comunistă, beneficiem de libertatea pe care ne-a adus-o Revoluția din decembrie 1989. Ne-mai fiind supuși la nicio constrîngere, gîndul ne duce mereu la ce s-a întîmplat în trecut, cînd teroarea celor fără Dumnezeu, pe lângă cei pe care i-au lichidat prin cele mai greu de închipuit mijloace, pe mulți alții i-a obligat - cu aceleași metode - la compromisuri și la concesiile care nici ele nu pot fi trecute cu

(continuare în pag. a 2-a)

NICOLAE Mitropolitul Banatului

Poezi ai tuturor vremurilor

Adrian Păunescu

Astfel după tine se încheie toate.
Trag oblonul negru la fereastra mea.
Nu mai vreau decepții, vreau singurătate,
Nu mai vreau iubire, voi abandona.

Avusesem dreptul și eu, ca oricare,
La o nebunie, la un ultim glonț
Ultima speranță, ultima-ncercare
Dar în magazie era doar gablonz.

Nu-i nici o problemă, toate-s foarte bune.
Te-am iubit desigur, cum mi-ar sta să neg...
Și cu pasiune, și cu voluptate
Și credeam în tine, vrednic și întreg.

Hai, întinde mîna pentru despărțire
Schimbă-ți telefonul, că și eu mi-l schimb
Salutări miresei, salutări la mire,
Poate se rezolvă toate între timp.

Oratie de nuntă

Întră în mulțime, nimeni n-o să știe
Două, trei persoane care ne-au ascuns,
Eu voi ține minte scurta nebunie
Și-ntrebarea noastră fără de răspuns.

Firea ta ciudată n-o voi regăsi-o
Nici n-ar fi nevoie, tu rămâi un mit.

Nuntă fericită, te-am iubit, adio,
Nu întoarce capul, pleacă, te-am iubit!

Vezi că se confirmă bîrfa despre mine:
Te-am lasat deodată crud și nefiresc
Totuși ține minte, ține bine minte
Te salvez de mine fiindcă te iubesc.

CINECLUBUL

CINECLUBUL

CINECLUBUL

CINECLUBUL

Cineclubul era chiar în centrul orașului, doar dacă aproximăm un pic: fiindcă în centrul centrului erau Catedrala, Opera și piața care le unește. Dacă socotim că fiecare oraș important are și un centru ascuns, un loc în care se adună elitele de mâine sau domni-doamnele care au o viață trepidantă, neobișnuită, deloc supusă canonului, obișnuințelor, directivelor urbane, somațiilor amicale, Clubul CFR cu cineclubul se afla în centrul ascuns al orașului. Într-o clădire care putea fi trecută ușor cu vederea deși, uneori, atunci cînd ajungeau în oraș anumite spectacole, direcționate spre această sală, strada era blocată de lume și de milițieni. Fiindcă la parterul clădirii era (și cred că mai este) o sală de spectacole încăpătoare unde, din cînd în cînd, apăreau teatre din București,

"Astă-noapte zarea-n iarbă
Încearca să se sfășie"

din Cluj, cu actori foarte importanți sau cu vedete în curs de afirmare. Uneori se proiectau filme, desigur, pentru avizați. Era Centrul ascuns al orașului, fiindcă de aici porneau în oraș și în lume personaje ciudate, unele de anvergură, cu o teribilă voință de afirmare și cu o inteligență neobișnuită, cu un simț practic de zile mari, ca Sandu Dragoș, operator și regizor care (îmi spune Adriana Babeți, regizor pe vremea studenției, posesoare de medalii pentru scurtmetraje), făcea pe operatorul-profesor și la filmele de la Casa studenților fiindcă Timișoara trebuia să învingă pretutindeni. Așa spunea Mișel Saimon, prieten cu Michel Simon odinioară, acum figurant în filmele cu case de bătrîni ale lui Sandu. Pre-tu-tin-deni.

Cornel UNGUREANU

ANUL XVI
Nr. 11 (2010)

NOIEMBRIE
BRUMAR

Tel. 0721.935.392 Fax: 021.519.9551
WWW.MAGAZINMR.RO MAZAZINMR@YAHOO.COM

ISSN:
1457-2700

2010

PE POZIȚIE , O NOUĂ OPOZIȚIE

Deși părea puțin probabil, totuși opoziția a reușit să se unească, în ciuda tinereții conducătorilor, cu toate diferențele de strategii politice și de viziune din cadrul fiecărui partid. În altă ordine de idei, opoziția unită e foarte puternică. Dovadă și ultimile voturi din Senat.

Dacă UDMR s-ar retrage din coaliția de guvernare, supărați de întârzierea legii învățământului, opoziția ar deveni majoritară în parlament.

Totul s-ar putea rezolva cu puțină voință politică și inteligență. Când e vorba de interese comune parlamentul e unit. La salarii, la deplasări în străinătate, la limuzine sunt totuna, ca și la afaceri veroase. De ochii lumii se ciondănesc, dar în realitate interesele comune îi unesc. De aceea e greu să se remarce politicieni noi, oameni noi. Doar interesele îi pot uni și nu acum, ci spre sfârșitul mandatului, când începe lupta pentru alt mandat, când încep promisiunile și pertractările, cu același sau cu alt partid, fie el și cu altă doctrină filozofică.

În lume interesele personale primează asupra celor de grup, mai ales în vremuri de criză și de ce ar fi altfel cu parlamentarii noștri, că și ei sunt oameni, ce-i drept... mai de calitate. La fel e și cu opoziția, că doar și ei sunt o sumă de oameni și tot de calitate. Cât despre noutate, vorba proverbului popular... "Sita nouă cerne mai bine ca cea veche".

Dr. ec. Tarjoc ȘTEFAN

EPOCAREA SĂRĂCIEI

Discuții despre sărăcie se fac de când lumea dar nu se ajunge, în general, decât la sărăcia discuției. De ce? E una să vorbești despre sărăcie și alta să vorbești despre neajunsuri. În general omenirea face discuții despre neajunsuri, conceptul de sărăcie transformându-se prin mutilare grosolană în concepte economice și sociale care tratează o sărăcie intestinală. Sărăcia privită din punct de vedere moral-cosmic se pierde într-o umbră eternă, se voalează timid până la dispariție. Sărăcia economică și socială înseamnă doar neajunsuri. Sărăcia morală este capabilă să dezarmeze, până la extincția totală, absolutul. Lumea de astăzi moare de săracă dar putred de bogată. Mediocritatea ține locul destinului, iar submediocritatea ține locul normalității. Morala nu este un domeniu al filozofiei, ea este un dat ființial, ea se află în ființă înainte ca ființa să se manifeste moral. Când filozofia își bagă nasul în morală îi reduce reverberațiile cosmice la promiscuitatea constructivistă a intelectului, astfel încât morala nu mai este zestre a inteligenței, ci derapaj al intelectului, fiind supusă relativismului social. Morala nu este o manifestare socială a ființei ci este o manifestare cosmică a acesteia. Morala nu s-a născut din nevoia ființei de confort social. Dacă privim morala în felul acesta o reducem la un exercițiu intestinal al autoconservării. Morala ține de orientarea pe verticală a ființei, morala orientează ființa pe verticală, ea fiind zestrea cosmică a ființei. Secolele acestea "luminate" pe care le trăim de ceva vreme au scos ființa din cosmos și-au îngropat-o în social, ceea ce a dus implicit la infirmitate ontică. Epoca asta a sărăciei a dus la înmormântarea lui Dumnezeu în social, ori prin negarea Lui, ori printr-o iubire bolnavă și intestinală, care L-a schematizat și L-a dispersat în formule logice și psihologice de-a dreptul monstruoase. Ființa privită ca schemă

socială înseamnă doar un mecanism istoric, care trăiește exclusiv în istorie, se mișcă exclusiv în istorie și în istorie moare. Existența ei este superfluă și lipsită de destin. Ori, atunci când Nikolai Berdiaev spune că "destinul omului este cufundat în veșnicie și în veșnicie trebuie căutate sensurile lui", tocmai la acest derapaj ontologic răspunde. Ființa nu este o entitate istorică așa cum o vede Heidegger și nici o existență aruncată la întâmplare în lume, așa cum o văd existențialiștii, ființa are un destin propriu și de grup, ea fiind metaistorică, trăind adică într-un "timp" vertical și nu unul orizontal, sărac și lipsit de teme. Nu-l poți castra pe Dumnezeu întemnițându-l în timpul istoric, Dumnezeu ține de veșnicie, de illo tempore. Iar ființa, ca manifestare a lui Dumnezeu, ține și ea de veșnicie. Tot Berdiaev spune că "de vreme ce Dumnezeu nu e, nici personalitate umană nu e". Omul nu poate fi fără Dumnezeu. Pur și simplu nu poate fi. Fără Dumnezeu nu există ființa. Ființa este întoarcerea către Dumnezeu. Numai comuniștii, capitaliștii și siliciul își întemeiază existența pe înaltele progresist. Morala nu este o sumă de legi. Este o humă de regi. Traectoria ei este de sus în jos, ea așa intră în lume. Nu de jos în sus. Morala intră în lume de sus în jos și se manifestă în profunzime. Ea nu trăiește la suprafață. Acolo se usucă și moare, pentru că la suprafață e societatea. Ființa e întotdeauna în profunzime. Cosmosul e în profunzime și e profunzime. La suprafață e doar mediul artificial al existenței socialo-intelectual-științifice care reduce totul la arbitrarul cromozomial-istoric. Aici e marea sărăcie, singura sărăcie de luat în seamă: sărăcia cosmică a ființei îngropată în obiectiv. Iar această sărăcie "este simbolismul profundeii singurătății spirituale a omului modern, cel al dedublării și sfârșirii sale"

Atanase ȘTEFU

ODINIOARĂ CA ȘI AZI

☛ (urmare din pag. 1)

vederea. Situații de acest fel s-au petrecut nu o dată de-a lungul vremii, spre exemplu la începuturile creștinismului. A fost perioada persecuțiilor sângeroase conduse de împărații romani și acoliții lor. De la Nero și până la Constantin cel Mare care a legalizat noua religie, mii de adepți ai lui Iisus au fost martirizați și numeroși alții amenințați și supuși la tot felul de cazne spre a accepta religia idolească. Dintre aceștia destui au cedat spre a-și salva viața, după cum au existat și unii, puțini, dar totuși cunoscuți, care urmăreau prin concesii să obțină beneficii din partea autorităților. Înainte de a analiza ce s-a întâmplat atunci, la începuturile creștinismului, să încercăm explicația situației prezente.

Așadar abstracție făcând de cei uciși care nu mai sunt printre noi, trista perioadă a comunismului ne-a lăsat numeroși semeni dintre care unii au aparținut categoriei foștilor guvernanți, alții colaboratorilor lor și în fine alții, "slabii de îngeri", care au acceptat compromisurile de tot felul. Dacă în trecut fiecare din aceștia s-a comportat așa cum se știe, e regretabil că în situația de acum, nici unii nici alții, nu numai că nu recunosc ce au făcut, dar nu-și exprimă nici cel mai mic regret.

Revenind acum la cele spuse la început, vom observa că tot astfel s-au petrecut lucrurile și în primele veacuri după Hristos când, în plină perioadă a persecuțiilor, majoritatea creștinilor au avut de suferit din cauza credinței lor. Au fost însă și unii care, precum spuneam, au cedat în fața persecutorilor, au acceptat cele mai grave compromisuri, după care iarăși alții și-au recunoscut faptele, și-au cerut iertare și s-au îndreptat. Destui însă au mers înainte fără nici o părere de rău, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Unul din cei care au suferit mult și la un moment dat a fugit din fața prigonitorilor, dar a revenit, până la urmă fiind martirizat, a fost episcopul Cartaginei din Nordul Africii, Sfântul Ciprian (210-258). El a fost confruntat cu numeroșii credincioși ai vremii care au fost și ei persecutați și dintre care unii au cedat în fața prigonitorilor ajungând lași (căzuți). Dintre aceștia apoi unii și-au recunoscut "căderea", pe când alții nu. Toate acestea, cu analogii evidente în contemporaneitatea noastră, le putem constata cercetând pe de-o parte viața episcopului Ciprian al Cartaginei, pe de altă parte, scrierea sa intitulată semnificativ *De lapsis* (Despre cei căzuți).

PAMFIL, POLEMIST ÎN CULORI

☛ (urmare din pag. 1)

unul, dinții/Temutul polemist și-a schimbat tonul. În locul sudalmei folosește tămiia. Cădelnițează, ploconit și umil, la alte uși. Înjură însă, printre dinți și cu ciudă, când trece pe la vechile uși, care înainte i se deschideau să intre flămînd și încruntat, să iasă mulțumit, cu buzunarele doldora, urlînd să fie auzit: „Sînt tare ! Sînt tare ! Imbecilii îmi știu încă de frică !”

Fiindcă nu mai poate lupta cu cuvîntul, „cel mai curajos” ziar — ziarul lui Pamfil — luptă cu culorile împotriva unei concurențe care-i apasă ceafa.

Afișele ziarului lui Pamfil spun numai atît: „Citiți Curentul (în culori)”.

Pamfil, polemist în culori, cine și-ar fi închipuit asta cu doi ani în urmă?

Pamfil, temutul polemist, editor și director al Curentului copiilor !

Pamfile, ești ceea ce ai dorit.

Pamfile, în mormîntul uitat, pe care ai scuipat fudul și curajos, Porcul rîde.

Și pe tot cuprinsul țării rîd cu hohote cei pe care i-ai mințit, i-ai înșelat, i-ai terorizat.

Pamfil, polemist în culori...

(9 aprilie 1939)

"SILIT LA ÎNSINGURARE"

Am întrerupt scrierea paginilor de jurnal, mai bine spus am suspendat însemnările de călătorie prin Macedonia - de altfel îmi și displace termenul de diarist - pentru că solul lui Bill Gates, la prima oră a zilei vestește moartea celui mai mare poet al secolului XXI: Adrian Păunescu. Veacul al XIX-lea, l-a avut pe Eminescu, al XX-lea, pe Blaga, acesta căruia îi trăim începuturile, îl va păstra pe Păunescu. Pentru că un poet, marchează mai mult veacul morții sale decât pe acela al nașterii. Și nu ajung o sută de ani pămîntului, să-și apropie zodia norocoasă a geniului. Iar acestui secol, după cum se arată, numai de poezie nu-i arde. Comuniștii au urzit mîrșăvii asupra sa, apoi cei ce le-au urmat, l-au silit la însingurare, uitînd că la București, revolta din decembrie 1989, s-a susținut cu versurile sale. Apropos, în cîte reviste apărute ulterior, ați citit poezie semnată de Adrian Păunescu? „De poezie îi arde țării așteia căptușită cu neajunsuri? ”Dacă mă veți întreba astfel, am să vă întreb la rîndu-mi: „Dar cînd nu a fost țara asta învecinată mereu cu felinarul roșu, în copaia întunericului? ”Iar un popor care se îndepărtează de miracolul poeziei, devine perisabil pentru simbolistica propriei frumuseți. Despre poet, despre om, cel puțin trei zile-cît ține orice minune la români-vor vorbi de bine chiar și dușmanii lui. Apoi, pentru mulți, foarte mulți ani, peste numele său se va așterne, nedreaptă, uitarea. Tîrziu, cînd toți cei care au aprins invidia lîngă urmașilor lui, se vor îngropa în întunericul uitării eterne, numele poetului Adrian Păunescu se va întoarce, ca o ripostă dreaptă, pentru a fi rostit în veșnicia neamului românesc. L-am întilnit pentru întîia dată în 1995, la Lugoj, prilej cu care ia oferit feciorului meu, recent apăruta „Trilogie căruntă”, însoțind-o cu un cald și sincer autograf. Apoi, l-am publicat - nu, nu l-am publicat - am publicat onorat de acceptul său, atît în revista „Magazin”, cît și în celelalte gazete editate de Trustul de Presă „Magazin” deseori din creația sa. Așa cum o facem și astăzi, publicînd această scrisoare-testament.

Vasile TODI
5 noiembrie 2010

SCRISOARE CĂTRE URMAȘII MEI

Trec prin momente grele de viață. Otrava pamfletului meu se mută încet-încet la mine în pahar. Voi împlini, în curînd, 67 de ani. Mă tem că am uitat să mă bucur de aniversarea zilei mele de naștere. Mă adresez vouă, Ioana, Andrei și Ana-Maria, pentru că, sentimentul care m-a cuprins în ultimele săptămîni și asupra căruia n-am insistat în discuțiile noastre, n-ar trebui să vă ia prin surprindere. Din dragostea mistuitoare pe care v-o port, din convingerea că nu va trece mult, după plecarea mea, și oamenii vor înțelege pe de-a-ntregul cine am fost cu adevărat, vă avertizez că, de acum încolo, cu mine se poate întâmpla orice. Nu e vorba doar despre un tratament negativ special, care mi se aplică de multă vreme. E vorba despre nenorocirea incredibilă prin care trece această țară, de soarta căreia eu nu mă pot despărți. Știți prea bine că zilele acestea mi-am luat curajul de a-mi face analizele medicale esențiale. Concluzia nu e veselă. În orice caz, tratamentul pe care eu însumi simțeam că trebuie să mi-l aplic și pe care, după aceste analize, mi-l confirmă și medicii, mă obligă la retragere, discreție, resemnare. Desigur, sunt un om viu și, cu excepția momentelor de disperare pe care le traversez, la întretăierea dintre nenorocirea poporului din care fac parte și suferința ființei care sunt, mi-e încă dragă viața și, în principiu, am încă multe de făcut pentru cel mai drag copil pe care mi l-a dat Dumnezeu, adolescența Ana-Maria Păunescu. Scrisoarea mea către voi nu e o cedare, ci o alarmă. Trăiesc în condiții tot mai grele și mai umilitoare, mi s-au luat și mi se iau, în permanență, drepturi, nu știu din ce voi putea plăti, la toamnă, obligațiile firești. Ani și ani am tot sesizat pe proprietarii televiziunilor particulare din România, dar și televiziunea publică, asupra situației mele, ca om care știe să facă televiziune și este oprit de la acest exercițiu. Visul dușmanilor s-a împlinit: nu mai pot ieși din casă, cum aș fi putut până ieri. Să fie liniștiți, eu devin un caz clasat pentru domniile lor. Dacă lui Dan Voiculescu și lui Sorin Vântu ar trebui să le mulțumesc pentru momentele excepționale pe care mi le-au oferit, surprinzătoare mi s-a părut atitudinea lui Radu Moraru, om talentat și doritor de atitudini mai puțin previzibile, care, de câteva luni, a uitat și ce promisesese, și să răspundă la telefon. Acum, la această răspântie, n-am mai mult de spus contemporanilor mei decât că ar fi păcat să ne despărțim supărați. Dragii mei copii, problema cea mai mare este prăbușirea țării. O emisiune de televiziune vine și trece. La urma urmei, nu e nicio obligație, pentru nimeni, să ofere spațiu de emisie nimănui. Cum aș putea eu să uit sprijinul pe care mi l-a acordat Sorin Ovidiu Vântu, pentru ca să poată apărea Cartea Cărților de Poezie? Îmi vin în minte, acum, momente de grație ale vieții mele. Așa cum nu pot uita cumplita batjocură la care am fost supus, în cele două regimuri politice pe care le-am traversat, în anii '50-'60, pentru că eram fiul unui anti-comunist, pușcăriaș politic în anii '85-'90, pentru că aș fi condus revista și cenaclul nemulțumiților din partid, iar după 1989, pentru că aș fi fost prea comunist. Au fost nopți și zile în care mai aproape îmi era moartea decât viața. Totuși,

nici o dată n-am fost atât de deprimat și de însingurat ca în acești ultimi ani. Fac parte dintr-un partid politic care n-a simțit niciodată nevoia să se intereseze de situația mea reală și să încerce să-mi fie folositor. N-am intrat în găști, n-am primit recompense

pentru apartenența la găști. Am crezut și cred că numele meu trebuia să îmbogățească partidul în care m-am înscris de bunăvoie. Acum, însă, nici pentru ambiții de mărire nu mai e timp. Esențial pentru mine e să trăiesc și să-mi văd țara ridicându-se. Căci nefericirea programată în care trăiește poporul român mi se pare din ce în ce mai ofensatoare și mai nejustificată. În vremea lui Ceaușescu mi se făceau reproșuri grave că nu sunt corect și disciplinat conform cu linia partidului. După moartea lui Ceaușescu am suportat ani și ani reproșul că l-am lăudat, în anumite ocazii politice. După 20 de ani de la asasinarea lui, Ceaușescu își recâștigă un loc de merit în istoria națională. Destui oameni îl regretă în gura mare. Asupra acestei chestiuni, eu nu mă pot pronunța în termeni atât de categorici. Eu chiar cred că sistemul trebuia să cadă. Și nici nu mă pot preface a nu înțelege rolul complex, de bine și rău, al liderului. Dar acum? Ultimele săptămîni ne pun într-o condiție umilitoare și tragică. Poporul român e condamnat la moarte. Liderii portocalii nu mai aud și nu mai văd nimic, după ce au sărit la beregata salariilor, a pensiilor și a indemnizațiilor, au trecut la o redimensionare a balamucului. I se cer poporului român bani, după ce i se iau banii. Oligofrenii îi amenință pe cei care nu dau, firește, benevol, bani pentru tășcălăul Băsescu-Boc și ceilalți. O râvnă specială dovedesc nemernicii să dărâme instituția drepturilor de autor. Înapoi în copac, tuturor gorilelor păroase din jungla noastră! Înapoi în preistorie! Cam asta e situația despre care voiam să vă vorbesc: faliment. Cam asta e mișcarea preferată a timpurilor noastre: prăbușire. În ceea ce mă privește, nu cred că mai rezist. De aceea, m-am adresat vouă cu această scrisoare, ca să știți ce e cu mine și să nu vă surprindă nici una din nenorocirile care s-ar putea abate asupra mea. Va trebui să dăm înfățișare concretă relației dintre noi și viitoarei despărțiri dintre noi. Natura, în jurul nostru, s-a dezechilibrat și se autodistruge. Societatea, în jurul nostru, s-a dezechilibrat și se autodistruge.

Adrian PAUNESCU
21/06/2010

Toamnă frumoasă, cu păianjeni dansînd pe invizibile fire. Răsăritul nu mai alungă, ci amplifică răcoarea nopții. De la o vreme încoace, iubesc numai primăvara. Raza soarelui de primăvară, încurajînd bobul să germineze. Primăvara este anotimpul tuturor; toamna, numai a îndrăgostiților. Una este antreul verii, cealaltă e vestibulul iernii. Anotimpuri care încurajează călătoriile, pentru că amîndouă, au simțul măsurii. Un om delicat ca un zîmbet domnesc, comisarul Popescu Doru Florinel de la serviciul Pașapoarte Timiș, mă anunță că mi-a sosit pașaportul. Ce vremuri! Un fecior din Gorjul, despre care Arghezi spunea că dă olteni veritabili, îmi dă telefon mie, un modest scriitor român, anunțîndu-mă că îmi pot ridica teșchereaua. Ce simplu se poate umaniza o instituție... Cine putea bănuși pînă în decembrie '89, că un tînăr ofițer român, prin educație și școală făcută la vreme, poate aduce demnitatea unui neam acasă? Și brusc, îmi amintesc de uica Laie din Kis Gya, care ori de cîte ori, în vipia amiezii de vară șterge de brațul cămășii, roua de pe sticla de bere, exclamă interrogativ: „Unde-i Ceaușescu, să-i mai trag un glonț?” Ani în șir, veri fără de număr, buzele lui de tractorist bătrîn, crăpate de soare, ardeau de dorul acestei băuturi pe care nemții o comercializează din anul 1200 d. H.

Sus, pe frontispiciul documentului oficial, care dă cetățenilor unui stat, dreptul de a se deplasa în altul, scrie: Uniunea Europeană și mai jos, România. Beneficiul globalizării, sau prejudiciul ei? Adevărată, remarcă părintelui Galeriu, după ce l-a citit pe Norman Wiener: „se înnoiește lumea”, deși una din predicțiile ilustrului futurolog Alvin Toffler, ne asigură că în viitor, un număr tot mai mare de oameni își vor produce singuri alimentele, pentru a depinde tot mai puțin de marii producători și distribuitori din industria alimentară.

Un om mai tînăr decît mine, mă invită în Balcani. Are niște daraveli de rezolvat acolo, cum spun balcanicii. Sunt oameni pe care nu-i poți refuza. Cum ar fi de pildă... copiii. Și astfel, încep pregătirile pentru a mă reîntoarce în patria strămoșilor mei, pe care nu am văzut-o, de dinainte de a mă naște. Într-o cronică, făcută poeziilor mele - onorantă pentru mine cu asupra de măsură - și apărută în revista România Literară, nr. 48, nov. 1985; ilustrul critic Șerban Cioculescu, spunea: „Veniamin-ul poeziei aromâne, Vasile Todi trebuie felicitat și pentru că a trăit în imaginație ceea ce experiența istorică prea tînără nu i-a putut pune la dispoziție.” Ei, uite că astăzi-ca să mă exprim moromețian-experiența mea istorică prea... bătrînă, îmi pune la dispoziție...

cită și pentru că a trăit în imaginație ceea ce experiența istorică prea tînără nu i-a putut pune la dispoziție. Ei, uite că astăzi-ca să mă exprim moromețian-experiența mea istorică prea... bătrînă, îmi pune la dispoziție...

"CU MUNȚII PE UMĂR"

Acum mulți, foarte mulți ani, niște strămoși ai mei, „și-au luat munții pe umăr” și au plecat din Moscopole într-o viață nouă. Erau primii aromâni, care aveau să calce pe pămîntul care ulterior se va chema România. Numele lor? Gojdu, Șaguna, Nacu, Capra, Sina, Dumba și Mocioni. Era anul 1785. Trecuseră 67 de ani, de cînd Imperiul Otoman pierduse Banatul în favoarea Austriei. Lor le vor urma alții, mulți alții, peste 138 de ani. Numai că aceia, veneau la ce numeau dînșii, „țara mumă”. Pe cei dintîi, i-a alungat prigoana turco-albaneză. Pe cei din urmă, i-au atras promisiunile mincinoase ale unor politicieni români. Pe ei, istoria îi păstrează în umbra unui cuvînt: „coloniști”. Tuturor însă, le lipsește cîntarul pentru jumătățile de măsură...

Cînd scriu aceste rînduri se împlinesc 85 de ani de cînd vaporul „Iași” a adus primul contingent de coloniști macedoromâni. Era 26 octombrie 1925, ziua de Sf. Dumitru și 200 de familii, debarcau pe cheile portului Constanța. Promisiunile politicienilor români, aveau să se dovedească la scurt timp mincinoase. În minciună, românul ajuns politician e consecvent...

Tot mai colorate sunt poalele toamnei în pusta Banatului, în această zi uscată de soarele blajin, ascuns în drumul său spre zenit de sulimanuri argintii de nori. Timișoara, capitala Banatului, a rămas în urmă, dar nu atît de departe, încît să nu-i pot zări aura imperială. Ce destin a avut, are și va avea această citadelă a toleranței, între faldurile istoriei... Timișoara, cetatea care la 1690, a silit un sultan să acorde - pentru prima dată în istoria Imperiului Otoman, printr-un decret imperial și doar pentru teritoriul Pașalicului Timișoara, dreptul de proprietate asupra pămîntului celor care îl lucrau. După 259 de ani, comuniștii se ștergeau pe picioare cu „ucazul” sultanului, ca după nici 50 de ani, Timișoara să îngroape comunismul românesc... Timișoara, unicul oraș din lume cu cinci teatre în cinci limbi diferite. Timișoara capitala „Țării de coroană”, cu peste 20 de etnii și 8 confesiuni ((ortodoxă, romano-catolică, greco-catolică, luteran-evanghelică, reformat-calvinistă, iudaică, neo-protestantă, islamică). Timișoara...

Mașina lunecă adormitor, precum o luntre pe luciul unui rîu ostenit. Timp berechet pentru foșnetul visului. Am avut un vis, își intitula cel mai tînăr laureat al premiului Nobel, Martin Luther King, celebrul discurs rostit în timpul unui marș pentru libertate la 28 august 1963. Am și eu un vis, un vis întrebare, la chiar intrarea în unul din cele 8 orașe ale Banatului istoric, Virșeș. Unde s-ar fi aflat Banatul astăzi pe scara culturală și materială, dacă ultima încercare de independență venită din partea germanilor din Banat, ar fi fost acceptată de marile cancelarii europene? Atunci, în data de 16 aprilie 1920, ei au trimis o petiție la Conferința de Pace de la Paris cerînd reinstituirea republicii, care ar fi inclus nu doar Banatul, dar și regiunea vecină Bačka. Noua republică urma, după planurile germanilor bănățeni, să fie împărțită în cantoane, care să fie administrate de grupurile etnice majoritare din fiecare canton. Conferința de Pace de la Paris a refuzat însă această propunere. Nu caut răspunsul, pentru că istoria nu operează cu iluzii...

TOAMNĂ DE SMERENIE

Virșeș e un oraș curat; poate și pentru că el se află în partea nebalcanică a Serbiei. În depărtare munții... În inima și pe spinarea lor, toamna... Toamnă de smerenie. Sus, în înaltul cerului, păsări tîrzii. Pînă la întîlnirea cu autostrada, circulăm pe drumurile lor județene. Panglici azvîrlite peste cîmpuri lucrate. Lucrează, ca la noi în vremea comuniștilor. Pămîntul, țarina, jugărul; averea fără de moarte a tuturor acelor care știu să triumfe, tăcînd. Oamenii drepti și senini ai Virșeșului se plimbă cu un molipsitor sentiment de prietenie; parcă nu le-a bătut niciodată necazul la ușă. Jur-împrejur liniștea unei demnități pe care cea mai odioasă coaliție militară, nu a reușit să o jupoaie de „albastrul” măreției. Mă minunez ca unul abia ieșit din hotarele unui popor trist, moțînd lălu pe ruina propriei istorii. Mă cuibăresc în banchetă, închid ochii și ascult șuierul autostrăzii marca Tito. . Iosip Broz Tito, arhitectul-șef al unei țări care nu avea nevoie de nimeni. Dovadă auto-eliberarea de sub stăpînirea axei, cu sprijinul neînsemnat din partea unei Rusii zbîrcită de invidie. Spre deosebire de celelalte state comuniste din Europa Centrală și de Est, popoarele Iugoslaviei, nu au făcut coadă la „mierea ursului”. „Hanurilor vechi de pe coclaur”, le-au luat locul, în benzinării moderne, restaurante curate, cu personal calificat pentru a servi drumeții. Fac eforturi să nu-mi amintesc de drumurile noastre și de autostrăzile

meșterului Manole. Atît de rău a ajuns România încît nici zlătarii nu mai vor să stea în ea. O țigancă ce miroase-a fin, cu privirea vergură, înveșmîntată cu toate anotimpurile, coboară din Mercedes-Benz, ca dintr-o căruță cu coviltir. Enigmatică și frumoasă. Semînție nomadă... Steagul imens al Macedoniei adie în pragul acestei țări pe care grecii o vor zăvorîta la brațul lor. Grecia; corabie ipotecată, nutrește încă ambiții alexandrine, deși odgonul lung al datoriilor ei, o va țintui definitiv de țarm. Țara asta murdară, cu oameni puturoși, își otrăvește de veacuri vecinii, în dorința ei de a deveni moștenitoarea teritoriilor pierdute de turci în Balcani. Iar aromânii, nu au avut și nu vor avea în toată istoria lor, dușmani mai slujici decît grecii. Și astăzi chiar, cînd drumul gloriei la acest popor, se încrucișază cu cel al decăderii, ce vor ei? Țara celor 50 de lacuri,

să nu se numească Macedonia. Oricum, dar nu Macedonia! Iată unde duce „ignoranța grecilor moderni în privirea istoriei și etnografiei unor țări asupra cărora pretend a avea drepturi.” (M. Eminescu, Erori istorice și filologice, 11 august 1882).

"SUNTEM PRIMII ROMÂNI"

Un curcubeu; departe, departe, deasupra alianței pămîntului cu cerul, un curcubeu. Sub cîte denumiri splendide, se regăsește acest fenomen optic, căruia îi reținem culorile sub forma acronimului „ROGVAIV”: brăul-cerului, brăul-Cosânzenei, brăul-lui-Dumnezeu, brăul-Maicii-Domnului, brăul-popii, curuna-cerului... Ce comoară e Limba Română!... Se topește încet urma zilei în creuzetul înserării și frunzele care pînă mai ieri, foșneau de sănătate, printr-o stranie metamorfoză, iau forma inimii îngălbenind. Trecem frontiera în Macedonia Vardarului, cum îi spun grecoteii pentru a o deosebi de Macedonia Egee și de Macedonia Pirinului din Bulgaria. Istoria e disprețuitoare cu neamurile schilodite... Drumul urmărește valea Vardarului pe aproape toată lungimea sa, pînă la Skopje, Scupi, cum i-au spus romanii atunci cînd au ridicat urbea la rangul de capitală a provinciei lor Moesia Inferioară. Dar numai cei 520 de ani, de stăpînire otomană, au lăsat urme adînci în arhitectura clădirilor și în caracterul oamenilor. În bine! Oraș cu străzi largi, oraș gîndit parcă de la facerea sa, să fie capitală. O capitală care încearcă să inspire tuturor respect, prin felul în care își impune identitatea furată. Pe singurul zid, al fostei gări centrale, rămas după cutremurul devastator din 1963, „limbile” orologiului, au înțepenit la ora seismului. În apropiere, „Clubul lui Tito”, bătrîni nostalgici, care în fiecare dimineață, așează pe un pedestal de marmură, aflat pe treptele intrării, bustul Mareșalului. Merită? Dacă socotim că a fost singurul politician între politicaștii Blocului răsăritean, fără șovăire; da! Apropo de politicieni, astăzi ne vom întîlni cu Mitko Kostov, președintele Partidului Vlahilor din Macedonia. De Mita, mă leagă o prietenie frumoasă ca drumul de întoarcere acasă. Un bărbat ancorat profund în tradițiile aromâne, puternic și mereu vesel. O frîntură din dialogul-interviu cu acest lider al aromânilor din Macedonia:

„- Mita Kostov, președinte al Partidului Vlahilor din Macedonia. Adică al românilor, că pe la noi, prin vlahi se înțeleg români.

- Dacă este așa, atunci noi suntem primii români.
- Carevasăzică, am venit în țara noastră din țara dumneavoastră, pentru a sta de vorbă.

- Frumos ai spus, dar pentru că pe mine m-ai găsit aici, bine ai venit!

- Cu ce a ajutat conducerea României - nu partidul pe care îl conduci și care se află astăzi la guvernare - ci Liga Aromânilor din Macedonia, ca societate culturală?

- Cu două mașini de scris dăruite de Ion Iliescu, atunci când se afla la putere.

- Nu e cam puțin?

- Mult, puțin, asta este...

- Cu actualul președinte, v-ați întâlnit?

- O singură dată. Nici nu ne-a promis, nici nu ne-a ajutat. Dar nu pot să nu fac cunoscut - și pe această cale - sentimentul de recunoștință pe care îl nutresc față de toți cei care au sprijinit și sprijină tinerii aromâni din Macedonia, să studieze gratuit în țară. Pentru noi, acest ajutor înseamnă mult.”

Am publicat această „jumătate de șoaptă”, din dorința simplă de a arăta cum se respectă țara de departe, știind cum se poate urî de cei care trăiesc bine în ea...

Un oraș mare, e bine să fie vizitat în zorii zilelor de odihnă. Atunci el se scaldă în visări și e dispus la hatîruri. Exact ce am făcut noi în Skopje, înainte de a porni spre Crușova. Crușova, Veneția de uscat a Macedoniei. A întregii Macedonii. Deșii Ioan Nenițescu apreciază însă drept greșită această comparație, „căci ea e departe de a da adevărata icoană a Crușovei”.

"ORĂȘELUL ALB"

Crușova, satul cel alb, în care femeia, pînă mai ieri, sâruta mîna bărbatului. Unde am mai întâlnit eu acest obicei al supunerii înțelepte? La frații noștri olteni: „La noi muierea pupa mîna bărbatului/Pînă mai adineauri”-zice Marin Sorescu în „Rînduiești”. De cînd muierile au renunțat la această deprindere care argăsea buna înțelegere a casei, îl cred pe Freud, ce ostenit de căutări scria: „Lucrez de 40 de ani la psihologia umană și încă nu pot spune ce își dorește femeia, ce vrea femeia, ce este în mintea ei.” Am spus deseori că internetul, se cuvine apreciat ca sursă însemnată de comunicare, dar proporția de suspiciune, cu care trebuie cîntărite știrile, se impune a fi pe măsura accesibilității la informație. Un exemplu; întîlnesc în căutările dinaintea plecării, câteva date despre Crușova, cum ar fi: Crușova este unicul oraș din lume, unde limba oficială este limba aromână. Din cei 11.000 de locuitori ai orașului, 7.000 sunt aromâni, s. a. m. d. Ei bine, Crușova nu este o localitate urbană, aromâna nu este limbă oficială, iar populația numără nu 11.000, ci 5.000 de locuitori, din care aromâni mai sunt numai 1.000...

Dar pînă să aflăm acestea toate, ne desprindem de autostradă, urcînd pe un drum ce șerpuieste ca un semn labirintic. Peisaje montane în tipare alpine se scaldă în luminile toamnei și noi urcăm; urcăm prin munți, munții sunt începutul și sfîrșitul oricărui drum. Privind spre înălțimi, mintea omenească, greu poate închipui existența unei așezări omenești. Oprim preț de câteva minute, pentru a putea admira deplin, felul în care cerul stă-n picioare pe grumajii unor copaci... Am intrat fără să știm în regatul toamnei. În munții Macedoniei toamna; mai mare bucurie nu există...

"LIMBA ÎNVENINATĂ A GREULUI"

„Acolo, acolo sus trebuie să ajungem!” Și pornim din nou. Gîfîie din toate șuruburile un camion vechi, înaintea noastră. Pare pornit din vară spre aceste locuri în care triumfă liniștea. Cu cît urcăm, cu atît ziua se îngălbenește mai mult. Deasupra unei prăpăstii, o pasăre doarme plutind. Voci imaginare, îmi urcă în auz.

Sunt ale aromânilor plecați din Moscopole de teama turco-albanezilor, în căutarea unui alt loc în care să-și dureze istoria. Zeci, sute, mii de familii, cu bătrînii în urmă și copiii la mijlocul convoiului, au urcat mînați de disperare, pe acest drum neștiut pînă la ei, decît de păsările cerului. Erau aromânii moscopoleni, porniți

Muzeul eroilor crușoveni, sub formă de buzdugan

într-un lung și trist exod, spre culmi întunecate de neguri. După 1300 de metri de urcuș, s-au oprit. Mai sus nu exista decît cerul. Și aici, au sfărîmat crestele muntelui pentru piatra cu care au întemeiat o superbă așezare aromânească - cea mai înaltă din Balcani - cu case în 2-3 rânduri ca niște palate, vopsite toate în alb. Albul de Crușova, asemănător cu albul rochiei de mireasă... După 81 de ani, de la arderea Moscopolei, în Crușova se deschidea prima școală românească, frecventată de peste 30 de elevi, iar așezarea număra 2850 de case! O așchie de Românie în mijlocul unui ocean barbar și ostil. Dar bunăstarea aduce și ură. Crușova, ar fi orașul ideal, scrie Lebrun, dacă n-ar fi ura care desparte în două tabere înverșunate această populație pașnică. Mai precis, "armânii curați" și "grecomanii". Altfel spus, între adepții românismului balcanic și cei ai pelenismului. Ceea ce nu a reușit brațul înarmat al sultanului, a izbîndit limba înveninată a grecului. Năsprirea acestei lupte, observă Nenițescu, a ajuns "pînă acolo încît a cauzat pretutindeni rupturi de relații între fii și părinți, între frați și frați". Adeseori, bătrînii sunt grecomani, iar tinerii armâni curați.

Oprim pe platoul unde crușovenii se întîlnesc în zilele de sărbători, în apropierea monumentului ridicat pentru a aminti mereu de revolta din 1903. Atunci de Sf. Ilie, crușovenii s-au ridicat împotriva stăpînirii otomane și-au proclamat o republică pentru toate grupurile etnice care trăiau în Macedonia. Lucru nemaiîntîlnit în lunga istorie otomană. Republica de la Crușova a dăinuit doar 12 zile. În pofida rezistenței localnicilor, conduși de legendara căpetenie vlahă Pitu Guli, orașul a fost cucerit și distrus de trupele otomane. Din acel moment, Crușova a intrat într-un declin, asemenea Moscopolei, numai că de această dată, zilele imperiului fiind numărate, urmașii moscopolenilor întemeietori, au găsit la răscrucea istoriei, conjunctura favorabilă redresării, iar conducătorul lor de atunci, Pitu Guli, este revendicat astăzi, ca erou național atît în Bulgaria, cît și în Republica Macedonia, unde numele său este menționat de două ori într-un cântec patriotic vechi, devenit Imnul de stat după proclamarea Independenței. De aici, Crușova pare un mic regat alb. Un regat al liniștii, al curățeniei, al politeției. Vârful muntelui Crușova, notează Ioan Nenițescu, nu este nici pisc, nici platou, ci "înfățișează o scobitură ca un imens cazan, ca o jumătate a unei sfere gigantice". Iar pe pereții acestui cazan stă așezată Crușova, astfel încît "de oriunde s-ar uita, călătorul uimit vede aproape întreaga așezare". Numai o fotografie din avion, crede scriitorul Anastase Hâciu, "ar putea cuprinde, în slabe imagini, totuși, marea, în întregul ei, a acestui oraș - cel mai frumos oraș de munte - încântător, vărsat într-o căldare și așezat în amfiteatru, cea din urmă și grandioasă creație a geniului aromânesc; numai o privire de sus, din regiunile nourilor, ar putea îmbrățișa mândria acestui orașel modern", unde acum 136 de ani s-a născut Nicolae Batzaria, singurul aromân ajuns

la înalte demnități în Imperiul Otoman. În 1908 era senator de Istanbul, iar în 1912 era ministrul lucrărilor publice în guvernul Junilor Turci, ca în 1913 să semneze, în numele guvernului turc, Tratatul de pace de la Londra, prin care Turcia europeană era redusă la orașul Istanbul și o fișie de teritoriu în jurul lui. Uneori istoria se scrie și cu ironie... Din păcate, Batzaria, și-a găsit sfîrșitul în 1952, într-un lagăr comunist din România. Departe, tare departe de Crușova.

"NE-A ÎMBLÂNZIT EUROPA"

Crușovenii se pot flata cu adevărul că fiecare casă are la parterul ei, un mic restaurant. Ne așezăm la una din terasele în pantă. Un ospătar tînăr, curbat de politețe și curiozitate, ne întrebă bucuros de alegerea noastră și de limba ce o vorbim: „Râmăni hiț voi?” - Râmăni, îi răspundem, fără a mai face apel la celebrul aprotetic. Cum nici dînsul nu a făcut. Este proprietarul localului. Cu salata de crudități, înnobilită cu „vlaskisir” - brînză valahă, începe orice meniu în Macedonia; iar noi, respectăm tradiția. . . Urmează ciorba din carnea mielului atîrnat de picior la vedere, friptura de miel și, și ne oprim; e destul, pentru că pîinea scoasă atunci din cuptor stropită cu ulei de măsline și necunoscute de noi mirodenii, ne-ar fi ea singură de ajuns. Pe străzile pietruite, lucind de curățenie, terasele sunt pline de clienți. Localnicii preferă terasele și pentru că în Macedonia fumatul este interzis în toate locurile publice. Am trăit să văd și asta: în patria tutunului, fumatul e interzis! „Ne-a îmblînzit Europa, cu osînda asta”, îmi șoptește un bătrîn „șeapăn din pricina oaselor bătrîne”, cu mustățile aurite de fumul liliachiu al celebrului tutun de Macedonia, în cea mai curată limbă română. Brusc, îmi amintesc dialogul sorescian dintre Nea Banță cînd mai odihnea cu garnița cu apă, în dreptul ulucii lui Moș Gheorghe: „-I-auzi, bă, ce-a făcut Curchil, /Bă, asta e dat dracului-tot ca ăla de care vorbirăm noi/Zi-i să-i zic, Clemenceanu ăla, /E mare, domnule! /E în capul trebii acolo. /Și acela de care vorbirăm noi ieri, știi, bă, acela e tot/În capul trebii. Mare rău, auzi! /Trei sunt acum mai tari. /S-au pus pe noi, pe Europa. /Striga peste gard: Pe Europa! /Ăștia ne vînd și ne cumpără pînă la toamnă, /Dacă n-o fi așa, iote, să mă scuipi.”

Trece vremea, pădurile Crușovei, se vor desfrunzi de zilele acestui an peste care în curînd se vor auzi scîrțîind pașii iernii. Ar mai fi un drum de făcut înainte de a pleca din Crușova. Îl lășăm pentru altă dată, coborînd - în Crușova, ori urci ori cobori - spre locul de parcare al autoturismului, cînd mă aud strigat, ca la catalog. Mă opresc cu sfială de școlar, este doamna

Parashcheva Petroska, redactor la Radio Macedonia. Nu ne-am văzut din 1997, de la Festivalul de Poezie de la Skopje. Suntem prea zoriți de ceas, pentru a da curs delicatei invitații la cină. Recit însă, la rugămintea sa, onorantă pentru mine, acolo, pe strada ca un coridor de palat, o strofă din poemul „Alexandru”, mult drag ei. Am scris acel poem, la câteva ore de la nașterea feciorului meu Alexandru și astăzi, îl recit lingă inima Crușovei, ca ospete al său...

Apune soarele sus, sus, peste icoana Crușovei. Avem drum lung pînă la Ohrid. Dar nu ne temem. Parafrazîndu-l pe Bolintineanu, fiul aromânului Enache Cosmad, în patria strămoșilor noștri, civilizația și siguranța Europei, este de mult prezentă.

Gjergj Kastriot – Skanderbeg, a fost născut în Diber, nord-estul Albaniei. Tatăl său era conducătorul Albaniei centrale, care includea județele (de azi): Mirdite, Kruje, Mat și Diber. Numele lui adevărat era Gjergj Kastrioti (numele de familie vine din regiunea Kastrati, unde s-a și născut Gjergj), iar denumirea Skanderbeg, care nu este parte a numelui său adevărat, este dată de turci în amintirea lui Alexandru Cel Mare. (Skanderbeg : Skender – Alexandru, Beg – Mare).

Situat între coastele stâncoase ale munților Pirului și țărmurile domoale ale Adriaticii, regatul Epirului a fost cândva locul unde principesa Olympia, mama faimosului Alexandru Macedon, vedea lumina zilei. La multe secole de când Alexandru pornea, din acest aspru colț de Balcani, să cucerească lumea, un demn urmaș de-al său ridica stindardul luptei de eliberare a neamurilor din Epir și din întreaga Albanie, de sub jugul otoman: George Castriotul, rămas în istorie sub porecla de Skanderbeg – „domnul Alexandru”. Când tatăl său, nobilul albanez Gjon Kastrioti (Ioan Castriotul), care era vasal al Imperiului Otoman, s-a stins din viață, sultanul Murad al II-lea, în loc să permită familiei acestuia să conducă în continuare țara, l-a însărcinat pe guvernatorul de Kruja, Hasan-Beg, să preia controlul tuturor cetăților albaneze.

La puțin timp după aceea, în 1443, a fost lansată o cruciadă, sub conducerea lui Iancu de Hunedoara. Profitând de acest fapt, precum și de războiul declanșat de emirul Karamanului, în Anatolia, împotriva turcilor, fiul lui Gjon, Gjergj, a socotit că venise vremea să se scuture de sub jugul otoman. Până atunci, el fusese crescut la curtea otomană, fusese circumcis, educat în spiritul religiei musulmane și i se încredinșaseră mai multe comandamente.

Dovadă a încrederii de care se bucura este faptul că, la puțin timp după moartea tatălui său, sultanul tocmai îi încredinșase comanda unei armate care trebuia să facă joncțiunea cu grosul oștirii otomane la Nis. Împreună cu cei 300 călăreți de elită din subordine, Skanderbeg nu s-a mai prezentat la locul de întâlnire ci, obligându-l pe secretarul său, Reis Efendi, sub amenințarea hangerului, să ticluiească o scrisoare ca din partea sultanului, prin care acesta îi dăruia firmanul de conducător al Albaniei, a prezentat documentul fals lui Hasan-Beg, guvernatorul ținutului Kruja.

Credinciosul Hasan nu a bănuț nici măcar o clipă înșelăciunea și a acceptat să predea comanda. Dar imediat ce s-a văzut stăpân pe cetatea Kruja, Skanderbeg a proclamat că renunță la islamism și redevine creștin, și că va lupta împotriva turcilor până la moarte, pentru eliberarea patriei sale. Pe toți cei care au refuzat să accepte religia creștină, în frunte cu Hasan-Beg, i-a tras în țepăpă. Curând, focul revoltei s-a extins în toată Albania.

SINGURI ÎN FAȚA SEMILUNII

Dar Skanderbeg știa că greul luptei anti-otomane abia acum începea. Spre a putea face față turcilor, ce aveau cea mai puternică armată a vremii, trebuia să îi unească mai întâi pe toți liderii albanezi sub conducerea sa. În martie 1444, el a convocat o adunare a acestora, la Lezhe, oraș deținut pe atunci de Veneția, care de asemenea a fost invitată să participe. Toți nobilii sosiți l-au ales pe Skanderbeg comandant cu puteri totale, oferindu-i trupele lor și acceptând să i se supună de bună voie.

Pentru prima oară în istorie, Albania era unită sub o conducere unică. Skanderbeg a impus un sistem de taxe și, folosindu-se de averea familiei sale, precum și de veniturile aduse de marile ocne de sare de la Selina, și-a putut echipa oastea cu piese de artilerie și arme. Așa cum prevăzuse abilitatea conducător, riposta nu a întârziat: în primăvara lui 1444, o mare armată otomană a pornit spre Albania. Liderul albanez a hotărât să atace la trecerea printr-un defileu strâmt, unde numărul mare al turcilor nu mai constituia un avantaj, ci dimpotrivă.

Bătălia s-a dat în iunie și a adus turcilor o înfrângere umiltoare, sporind considerabil prestigiul lui Castriot. Dar planul său, de a elibera Balcanii de sub turci, prin crearea unei largi coaliții creștine, s-a spulberat, după înfrângerea suferită de cruciați la Varna. De acum, albanezii erau iarăși singuri în fața Semilunii. În 1449 și 1450, turcii au invadat Albania, în fruntea lor aflându-se de această dată însuși sultanul Murad al II-lea. După un scurt asediu, ei au cucerit cetatea Svetigrad și au obținut câteva victorii minore. Skanderbeg, incapabil să se opună uriașei forțe de invazie, a acceptat să se închine sultanului și să plătească un tribut de 6000 de ducați, dar nu s-a conformat niciodată. Mai mult, la mai puțin de un an, el a refuzat să mai recunoască suzeranitatea otomană, pregătindu-se iar de război.

LUPȚÂND CU PROPRIUL NEPOT

Mâniat din cauza „trădării” lui Skanderbeg, în 1450, Murad a pornit iarăși în campanie, avându-l alături pe fiul său, Mehmed, viitorul sultan. O sută de mii de turci – dintre care șazeci de mii de spahii și patruzeci de mii de ieniceri – au luat cu asalt Kruja, unde Skanderbeg lăsase o mică garnizoană, sub conducerea lui Vrana Konti, el, cu restul trupelor retrăgându-se în munți. De aici a lansat numeroase atacuri de noapte împotriva taberei otomane, măcinând în continuu forțele sultanului până când ordiile (ostile) au fost nevoite să se retragă, cu pierderi grele.

Dar Castriotă cunoștea, crescând de mic printre turci, tenacitatea acestora. Cum din partea venețienilor, ce adesea se dovediseră mai hulpavi decât turcii, nu putea spera la ajutor, a apelat la regele Alfonso de Neapole și, în 1451, a traversat Adriatica și a depus jurământ de credință față de acesta. Ajutorul primit de la Alfonso nu a fost nici el pe măsura așteptărilor, dar chiar și așa, vitejia oamenilor lui Skanderbeg a făcut din nou minuni, o armată otomană fiind învinsă în munții Albaniei, în 1452.

Din cauza faptului că noul sultan, Mehmed al II-lea își concentra atenția asupra asedierii Constantinopolului, timp de aproape trei ani, albanezii au avut pace. Abia în 1455, sultanul, ce-și luase între timp titlatura de Fatih – „Cuceritor”, și-a îndreptat atenția asupra albanezilor. La asediul cetății Berat, Skanderbeg a suferit una dintre puținele sale înfrângeri. Patru mii de soldați de-ai săi au rămas pe câmpul de luptă. Dar Mehmed nu a putut profita de victorie și a fost nevoit să se retragă, din cauza apropierei iernii.

În 1457, o nouă armată otomană, a invadat Albania. Armata era condusă de Evrenos Pasa și de Hamza Castriotul, chiar nepotul lui Skanderbeg. După ce au pustiit țara în lung și-n lat, turcii au ridicat tabăra la Ujebardha, între Lezha și Kruja. La începutul lui septembrie, Skanderbeg, cu o armată de cinci ori mai mică, i-a atacat prin surprindere, iar în panica creată mii de turci și-au pierdut viața. Evrenos a fost nevoit să facă imediat calea întoarsă, spre Constantinopol – numit de acum Istanbul.

În 1466, sultanul Mehmed s-a pus în fruntea unei puternice armate, dorind să obțină ceea ce tatăl sau nu reușise, în urma cu șaisprezece ani: capitularea cetății Kruja. Aceasta era apărată de 4.400 de oameni, conduși de prințul Tanush Topia. După câteva luni, sultanul și-a pierdut răbdarea și,

lăsând în urmă o însemnată parte a armatei, s-a întors în capitala imperiului. O armată turcă a primit ordinul de a impresura imediat cetatea Kruja. În acest timp, din toate colțurile Balcanilor, corpuri de oaste otomane se îndreptau spre Albania. Întreaga țară era înconjurată, liniile de comunicație ale patrioților albanezi distruse. Castriotul a cerut Papei Pius al II-lea adăpost, dar neprimind răspuns s-a retras, nădăjduind să strângă o nouă armată, la Lezhe, oraș aflat în stăpânirea venețienilor. Planurile sale nu aveau să se mai îplinească: viteazul războinic s-a îmbolnăvit de ciumă și a murit, pe 17 ianuarie 1468, după ce primise veste că o armată condusă de locotenentul său, Leka Dukad-jini, îi învinsese pe turci, la Skodra.

Rezistența albaneză a mai continuat, sub conducerea lui Leka, timp de încă zece ani. Abia în 1478, asediul Krujei avea să fie încheiat. Asediații au cedat promisiunii lui Mehmed că vor fi lăsați liberi, dar, abia ce au deschis porțile cetății, că turcii s-au năpustit asupra lor, masacrându-i pe toți bărbații și luând în sclavie femeile și copiii. Un an mai târziu, Skodra, ultimul bastion al rebelilor, era cucerit. În 1480, turcii au năvălit în biserica Sf. Nicolae din Lezhe și i-au profanat mormântul celui care îi înfruntase timp de atâția ani. Și poate cea mai elocventă mărturie a valorii lui Skanderbeg rămâne faptul că, atunci când au devastat locul unde Castriotul se odihnea pentru vesnicie, ienicerii i-au luat osemintele, spre a le purta mereu asupra lor, ca pe niște relicve sacre, de parcă astfel ar fi vrut să împrumute măcar o fărâma din curajul viteazului războinic...

Relațiile cu Papa

Succesele lui Skanderbeg împotriva turcilor au făcut ca el să fie admirat de către Vatican, Veneția și Regatul din Napoli. Aceștia vedeau în Skanderbeg apărătorul lor care, în numele patriei lui, se lupta și îi ținea pe turci departe de Europa Occidentală. Având în vedere că armata albaneză era în creștere, deseori Skanderbeg a primit sprijin (în bani și uneori și oameni) de la cele trei state mai sus menționate. Acest sprijin a fost insuficient pentru Skanderbeg și pentru visul lui de a crea Regatul Albanez. De menționat este faptul că, deși Skanderbeg a fost sprijinit financiar de către Veneția, Vatican și în mod special de către regele Alfonso de la Napoli, el nu a primit sprijin de la ceilalți vecini. Albania a fost singura țară din Balcani care nu a reușit să aibă regatul ei. Ca un apărător renumit

al creștinismului, Skanderbeg a avut relații foarte bune cu Vaticanul, în mod special cu Papa Pius II. Pentru politica comună care Skanderbeg a avut cu Vaticanul, Papa Pius II l-a numit pe Skanderbeg Apărătorul Creștinismului și Campionul lui Hristos, dându-i în același timp titlul de Gideon. Înaintea căderii Constantinopolului, Skanderbeg a colaborat cu Papa Nicola V și Calixtus III.

REZISTENȚA DUPĂ MOARTEA LUI SKANDERBEG

Skanderbeg moare la 17 ianuarie 1468 și Albania rămâne necucerită de către turci timp de încă 10 ani. În 1478, turcii încojoară pentru a patra oară Kruja și promit albanezilor viața lor și familiilor lor. Obosiți și înfomețați, luptătorii deschid porțile orașului, dar turcii omoară toți bărbații și copiii îi iau în Turcia.

În 1479, turcii cuceresc Shkodra, iar în 1501 Durres. Anul 1506 este anul când Albania este cucerită de către turci și ca răsplată pentru rezistența îndelungată urmează un tratament foarte dur aplicat populației, tratament care a durat până în 1912.

Hitler și oficialii naziști voiau să se ascundă în Alpi împreună cu 60.000 de militari

O serie de arhive britanice date publicității vineri arată că Alianții din cel de-al Doilea Război Mondial se temeau că naziștii s-ar fi putut replea într-o bază secretă construită sub lanțul muntos al Alpilor, în Austria, lângă Salzburg. Potrivit unui raport al Ministerului britanic al Afacerilor Externe, datând din 27 aprilie 1945, proiectul bazei avea o capacitate de 60.000 de militari și prevedea depozitarea de rezerve suficiente pentru doi ani, relatează realitatea.net.

Adolf Hitler și "elita Germaniei naziste" urmau să se retragă în ascunzătoare, pentru a purta de acolo o campanie de propagandă și de sabotaj, cu ajutorul simpatizanților de pe teritoriul întregii Europe, credeau Alianții.

"În această regiune, superioritatea ariană a Alianților va juca un rol neînsemnat sau niciunul, pentru că posibilitățile de a găsi ascunzători sunt aproape nelimitate. Primim un număr semnificativ de informații despre un nivel mare de livrări", se arată în documentele citate.

Informații secrete din partea serviciilor elvețiene și rezistenței franceze anunțau convoaie importante în regiunea Alpilor bavarezi și austrieci în martie 1945, între care un transport de 1.500 de tone de grâu și 1.800 de tone de legume uscate sau conservate. Însă se pare că tocmai aceste transporturi ar fi fost punctul slab al naziștilor, deoarece "nu exista nicio posibilitate de realimentare a stocurilor", după cum se sublinia într-un raport britanic.

Cristian Liviu MOSOROCEANU
redactor al Trustului de Presă "Magazin", pentru "Jurnal de Anina"

Ipoteze inedite

LUMEA DE MÂINE

Grija față de viață va impune din ce în ce mai mult o adevărată protecție a mediului, utilizarea unor industrii nepoluante și a energiilor neconvenționale (eoliană, solară, geotermică etc.)

În momentul în care democrația se va extinde la nivel global (și nu cei ce ne aduc globalizarea în interesul maximizării profitului, fără grija de consecințele pe termen lung), vor fi abandonate treptat industriile poluante, vor fi puse în aplicare descoperiri ce zac în sertare (cum ar fi fuziunea la rece), se va trece pe scară largă la utilizarea mijloacelor de transport nepoluante, tratarea bolnavilor va fi gratuită (dispărând concernele farmaceutice cu suferință), îngrijirea și școlarizarea copiilor va fi obligatorie, gratuită și în mâna societății, hrana minimă va fi asigurată gratuit în cantine sociale (cu conținut în calorii calculat, salubre și sub supraveghere medicală).

Oamenii vor trăi în locuințe ieftine (cu mobilier modular și ergonomic), cu sisteme de aerisire și modulație moderne, cu apă ionizată și ozonificată, confortabile (cu temperaturi interioare reglate electronic).

Orașele viitorului vor arăta ca niște sate de vacanță construite cu materiale ieftine (sau la îndemână), care să aibă un consum mic (optim) de electricitate și energie termică în care se vor muta treptat tinerii căsătoriți spre finele secolului acestuia.

Acest lucru va fi posibil când conducerea lumii va fi în mâna unor savanți și cercetători bine intenționați, ce nu vor lăsa ca niște interese locale sau de grup să primeze asupra intereselor generale ale omenirii. Indivizii se vor instrui în funcție de îndemânările și capacitatea intelectuală testate și vor fi utilizați unde dau randament maxim și acolo unde au chemare.

Dr. ec. Ștefan TARJOC
Timișoara

SOCIETĂȚI SECRETE

ETERIA

Eteria (Philike Hetairia - Societatea prietenilor), este o organizație secretă creată în 1814 la Odessa, de grecii conduși de Constantin Rigas din Velestino, și care avea ca scop eliberarea grecilor de sub stăpânirea turcilor și întemeierea unei Elade libere. Eteria avea filiale în diferite țări, unde existau comunități grecești, desfășurând o activitate intensă și în Principatele Române. Ea se sprijinea pe forța materială a burgheziei comerciale grecești, destul de numeroasă și avută.

În 1821, Eteria a decis declanșarea revoluției, dar erorile făcute încă de la început de Alexandru Ipsilanti, devenit episcop general al Eteriei, aveau să-i creeze grave dificultăți și să-l ducă în conflict cu Tudor Vladimirescu, care a condus Revoluția Română de la 1821.

În cele din urmă, eteriștii l-au asasinat pe Tudor Vladimirescu, care avea ca obiectiv înlăturarea dominației Porții și a reprezentanților ei, domnitorii fanarioți greci. Ca urmare a acțiunilor nechibzuite a conducătorilor, revoluția eteriștilor eșuează, fiind înăbușită de turci.

Lavinia BĂCUȚ

redactor al Trustului de Presă "Magazin", pentru "Jurnal de Brestovăț"

D'ALE LU' DINESCU

Este un paradox. Noi știm câte gagice a avut Ștefan cel Mare, care a fost curvar acum 500 de ani, dar nu știm cine a tras în decembrie acum 20 de ani.

Când turcii au intrat în Balcani, în Bulgaria, au distrus bisericile ortodoxe, la fel în Albania și Serbia. Când au venit în România, românii s-au îmbrăcat în șalvari, au cântat muzică turcească și turcii au zis: "O, românii - ce băieți buni! Ne dau mâncare, grâu, miere." Asediul Vienei s-a făcut cu mâncare românească. Țările române au prosperat, când turcii asediau Viena, pentru că dădeau turcilor oi, vaci, grâu, miere și seu. Am colaborat foarte bine și ne-am simțit foarte bine sub ocupația turcească.

Marioara MICULA

Redactor al revistei "Jurnal de Bara", din cadrul Trustului de Presă "Magazin"

DIN ALBUMUL CU POZE FRUMOASE

10 mai 2010 - festivitatea de decernare a premiilor Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric.

Foto: Constantin DUMA

Căsătoria, bat-o vina...

- ◆ Burlacii ar trebui să plătească un impozit mai mare; nu este corect ca unii bărbați să fie mai fericiți decât alții. (Oscar Wilde)
- ◆ Nu te căsători pentru bani, poți găsi de împrumut mai avantajos. (Proverb scoțian)
- ◆ Dragostea este oarbă, dar căsătoria îndreaptă acest defect. (Proverb normand)
- ◆ A doua căsătorie reprezintă... triumful speranței asupra experienței. (Samuel Jonson)
- ◆ În antichitate, sacrificiile se făceau în fața altarului. Și în prezent e la fel. (Helen Rowland)

Adina BORZA

Redactor-șef al revistei "Jurnal de Moravița" al Trustului de Presă "Magazin"

POETUL NIKOLAUS LENAU

La 13 august 1802 s-a născut în Banatul românesc, la Csabad, Franz Nlembusch Edler von Strehlenau, cel care va intra în literatura universală sub numele de Nikolaus Lenau. După moartea tatălui, în 1807, anii copilăriei îi sunt marcați de numeroase mutări: de la Csabad la Pesta, apoi lângă Viena, iarăși la Pesta, apoi la Tokaj, din nou în Austria. Aceste dese schimbări de domiciliu vor influența caracterul lui Lenau, care va duce și mai târziu această viață de "nomad". A studiat Filosofia, Dreptul, Medicina, Agronomia, fără a termina vreuna dintre aceste facultăți. Lenau atinge culmile artistice și ale concepției sale despre lume între anii 1838-1844, în perioada pregătirii revoluției din 1848.

Neputința adaptării la starea de lucruri din Austria îl determină să părăsească țara. Se îndreaptă spre Germania, mai precis spre Stuttgart, unde sosește la 9 august 1831. Intră în contact cu reprezentanții "Schwäbische Schule", a căror influență ideologică a fost hotărâtoare

pentru creația din acea perioadă. Aici i-au apărut foarte multe poezii din lirica naturii dar și dintre cele care exprimau compasiunea pentru popoarele subjugate ("Cântece poloneze").

După peregrinări la Munchen, Karlsruhe, Heidelberg (unde a încercat să-și termine studiile de medicină), s-a hotărât să părăsească Europa. Pleacă în America, țara libertății și a democrației. Lenau se înrolează și el în puhoiul celor 150.000 de emigranți care părăsesc între 1831 și 1840 bătrânul continent. Realitatea vieții din America îi provoacă o mare deziluzie. Totuși, poate tocmai din cauza deziluziei, activitatea sa literară din această perioadă este fructuoasă.

După o ședere de numai 6 luni în America, poetul se întoarce în iunie 1833 în Germania. Este întâmpinat ca un scriitor de renume, fiind considerat unul dintre marii poeți romantici ai Germaniei. Culegerile de poezii editate de Cotta, l-au făcut celebru.

Lenau atinge în poemul epic "Savonarola" (prin întoarcerea la credință) cel mai critic punct al concepției sale despre viață, influențat fiind și de dragostea neimplinită pentru Sophie, soția unui funcționar austriac. Poeziile de dragoste din acea perioadă converg spre resemnare, iar poetul pare că se izolează de restul lumii tot mai mult.

Relația cu Sophie nu merge. A încercat să se rupă de ea logodindu-se cu Marie Behrends, fiica unui burghez din Frankfurt. În toată pregătirea de nuntă suferă însă un atac de apo-plexie la Stuttgart. Ultimii șase ani din viață (până la moartea sa în 22 august 1850) îi va petrece într-un sanatoriu din Winnental (lângă Stuttgart).

Localitatea natală a poetului din Banat poartă din anul 1926 numele de Lenauheim.

LA ȘCOLI MARI

Virgil ȘCHIOPEȘCU

La fîntînă patru babe, givănesc cu glas tare,
Cum a dat veșinu George d-un năcaz așa dă mare!
Cum o luat lu Vică țoalie, i-o pus dascăl tătă vara
Și l-o dus an-țârț pră toamnă, la școli mari în Cimișoara!

Numa că întors acasă, or luat babile aminte,
Că d-atîț potop dă carce, Vică s-o stricat la minte!
- Istina-sări cu gura Nana Veta a lui Vîntu,
Că mi-o spus c-ar fi măi mare, soarele decît pămîntu!

- Cum să spună așa șieva? (s-o-nârjit nana Mărie),
Cînd vez soarele că nu e, nici cît roata la cocie!

Da pămîntu-i mult măi marie! Dacă ai mințile toace,
Vez că numa șura popii, e d-un lanț și jumătate!
- Ba măi rău, zis-o Chivuța. Ieri o spus lui uica Lae,
Că pămîntu ăsta-l nostru e rotund ca o ludae!

- Păi d-ar fi așa cum zîșie, (șpus-o Lenca a lu Vanță),
La grundbuc s-ar scri pămîntu, în ludai și nu în lanță!)
Și-apoi șcie orișicarie dac-un strop dă mince are,
P-un ludai nu poț să umbli, atîrnat cu capu-n vale!

- Să vegeț, (o spus Lencuia), una și măi zăbăucă.
Ieri o spus că omu nostru, ar veni de la măimuca!
Cum nu vegie ogîrșitu, că măimuca are coadă,
Are păr, nu givăniește... iaca joavină năroadă!

- Să nu-m spună mie Vică, (zîs-o iară Măriuca),
Că io nu cred nici o vorbă, din povestea cu măimuca!
Dă cînd s-o-nșcolat si ăsta, umblă tăt cu vorba goală,
Da io știu cum vin copiii, că mi-s moașe comanală!

Și l-or plîns pră Vică toate, c-o plecat copil cuminte
Și s-o-ntors din Cimișoara, cam buzumenit la minte!
Da voi n-ascultaț dă habe, că cu carcie dă tăt felu,
O ajuns om mare Vică și-astăz scrie și-n "Drăpielu"!

CASTELUL EPISCOPULUI DE ZAGREB

În anul 1788, prin voia împărătesei Măria Terezia, Banatul a ajuns în stăpânirea Regatului Ungar. Un prim rezultat a fost trecerea paorilor, liberi în vremea când erau supuși ai Curtii de la Viena, în starea de țărani iobagi pe pământul grofilor unguri. În urma unor schimburi de terenuri din Croația, necesare armatei imperiale, Episcopatul romano-catolic de la Zagreb a primit în Banat șase așezări. Printre acestea și Billiet-Biled. Pământul țărănilor din Biled a fost reimpărțit, Episcopatul de la Zagreb luându-și partea leului. Administrația Episcopatului creată în vederea exploatării pământurilor primite a avut sediul în Biled, în clădirea numită Kastell, aflată la numărul de casă 300. Și tot acolo a fost ridicată o închisoare masivă, cu etaj, care avea în beciuri celule de corecție. Tot în "Arrest", cum se numea noua clădire administrativă, erau și locuințele ostașilor aflați în slujba poliției maghiare. În Kastell a funcționat până la anul 1848 judecătoria Episcopiei din Zagreb, de care aparțineau și alte localități, cum ar fi Cărpiniș, Șandra, Variaș, lecea Mică, Periam.

SATUL ÎN CARE NU SE ÎNJURĂ

Construcția bisericii romano-catolice din Biled a început la anul 1775, iar în anul 1777 a fost terminată, sfințită și închinată Sfântului Arhanghel Mihail. Casa parohială, construită între anii 1791-1792, există și astăzi. Pe la anul 1803, în urma ultimului val de coloniști șvabi stabiliți la Biled, localitatea avea peste 3000 de suflete iar biserica devenise neîncăpătoare, așa că va fi lărgită iar turnul înălțat în anul 1833. Lăcașul de cult avea patru clopote, dintre care trei vor fi rechiționate de armata austro-ungară cu puțin timp înainte de terminarea Primului Război Mondial. Clopotele de azi au fost achiziționate în anul 1924, cel mic fiind donat de Banca Șvăbească Centrală SA, un al doilea clopot a fost dăruit de foștii locuitori ai Biledului emigrați la începutul secolului XX în SUA iar cel de-al treilea a fost o donație a băștinașilor. Credincioșii bilezeni s-au mândrit și cu instalarea, se pare că tot la anul 1833, a unui ceas care a bătut ora exactă peste o sută cincizeci de ani. Localnicii erau recunoscuți pentru cucernicia și moralitatea lor, așa că după vizita pe care a făcut-o la 22 iunie 1778 la Biled, Episcopul de Cenad, Emmerich Christovich, acesta consemna în raportul întocmit cu acel prilej că în parohia din Biled a preotului Nikolaus Marx "nu se înjură, nu se face scandal, credincioșii nu sunt superstițioși, nu există concubinaj, nici escroci."

